

Andrzej Kaprowski

"Manuel d'initiation à la sociologie religieuse", Joseph Laloux, Paris 1967 : [recenzja]

Collectanea Theologica 41/1, 197-198

1971

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

zawierają elementy prawdziwe i wymagają wzajemnego uzupełnienia. Natomiast jednostronne akcentowanie jednego aspektu nieuchronnie prowadzi do błędów. Pełna teologia Objawienia musi harmonijnie wykorzystywać wszystkie prawdziwe elementy z różnych teorii, a więc wymaga integracji.

Ks. Henryk Bogacki SJ, Warszawa

Joseph LALOUX, *Manuel d'initiation à la sociologie religieuse*, Paris 1967, Ed. Universitaires, s. 295.

Odnowa myśli i życia Kościoła wiąże się ze zwrotem ku rzeczywistości przemian świata współczesnego. Chodzi nie tylko o dostosowanie metod pracy duszpasterskiej do mentalności i potrzeb ludzi formowanych przez środki masowego komunikowania, ludzi uczestniczących w przemianach społecznych i kulturowych naszej epoki, ale przede wszystkim o pełniejsze zrozumienie tych przemian, ich w pełni ludzkiego i chrześcijańskiego wymiaru. Wydany 16 marca 1970 r. przez Kongregację do Spraw Nauczania Katolickiego dokument, mający stanowić podstawę gruntownej reformy seminariów duchownych (*Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis*), kładzie duży nacisk na przygotowanie do wszechstronnej analizy zachodzących przemian społeczno-kulturowych, traktowanych jako „znaki czasu”, na wprowadzenie rzetelnych studiów socjologicznych do programów nauczania. Mają one ułatwić wypracowanie pełnego, społecznie konstruktywnego poglądu na świat, by perspektywa interdyscyplinarna towarzyszyła kształtowaniu się myśli chrześcijańskiej i postawy chrześcijanina uczestniczącego aktywnie w życiu wspólnoty ludzkiej.

Praca Laloux stanowić może pomoc w wypracowaniu tego typu refleksji. Spełnia ona wymogi wszechstronnej i niosącego podstawową zawartość informacyjną podręcznika. Umiejscawia problematykę socjologii religii na szerokim tle współczesnych przemian cywilizacyjnych, społecznych i kulturowych świata (część I *Les grandes réalités sociales de notre temps*) i socjologii ogólnej (część II — *Eléments de sociologie générale*). Omawiając w tym kontekście problematykę właściwą socjologii religii, Laloux przedstawia problematykę życia religijnego jako zintegrowaną z całokształtem zagadnień dotyczących jednostkowego i społecznego życia człowieka naszego czasu. Ukazuje wpływ przemian struktur ekonomicznych, demograficznych, politycznych oraz przekształceń związanych z industrializacją i urbanizacją, na mentalność, sposób myślenia i przeżywania człowieka w epoce socjalizacji, także na sposób wartościowania i formowania się postaw religijnych.

Czytelnika polskiego zainteresować może także spojrzenie na historię chrześcijaństwa okiem socjologa. Choć skrótowe i z konieczności niekompletne, jest to spojrzenie wysoce kształtujące mentalność żywą, twórczą, umiejącą dostrzegać współzależność rozwoju religijnego z rozwojem innych form życia jednostki i społeczeństwa. Rozważania tej części książki mogą stanowić pomoc w zrozumieniu obserwowanego dziś procesu dechrystianizacji, wskażą niektóre przynajmniej, sięgające wstecz korzenie — wydarzenia XVII, XVIII wieku, jak również dokonujące się na marginesie chrześcijaństwa (a częściowo w opozycji doń), procesy towarzyszące dziewiętnastowiecznej rewolucji technicznej. Świadomość tych faktów jest warunkiem pełniejszego zrozumienia Kościoła jako rzeczywistości sakramentalnej zanurzonej w historii, Kościoła jako historycznej formy przekazu łaski. Historycznej — a więc w pełnym stopniu uwarunkowanej przez wydarzenia „świeckie” i całokształt przemian towarzyszących historii ludzkiej, a zarazem domagającej się wkładu chrześcijaństwa w rozwój tej historii.

Laloux podejmuje próbę ukazania konsekwencji płynących dla duszpasterstwa z obserwowanych przemian poszczególnych środowisk. W części dotyczącej wsi autor wskazuje na nowe potrzeby tego środowiska będące następstwem ewolucji strukturalnej wsi i idącej w ślad za nią ewolucji kulturowej, potrzeby wymagające przemyślenia raz jeszcze modelu duszpasterstwa wsi. Bogata faktograficznie jest część książki dotycząca socjologicznych aspektów rozwoju środowiska miejskiego i odpowiadających im potrzeb duszpasterskich. Współz z materiałem zawartym w rozdziałach poświęconych problematyce przekazu informacji (i jej znaczenia dla wypełnienia posłannictwa chrześcijańskiego) socjografii i socjologii praktyk religijnych, praca Laloux ułatwić może wnikliwsze i bliższe prawdy spojrzenie na aktualną sytuację religijną społeczeństwa, a także na wypracowanie adekwatnych do potrzeb form duszpasterskich.

Czytelnika polskiego zainteresować powinien także rozdział poświęcony roli chrześcijan świeckich w życiu Kościoła i całej wspólnoty narodowej.

Praca Laloux wychodzi naprzeciw szerokim zapotrzebowaniom intelektualnym i praktycznym środowiska polskich duszpasterzy. Może ona być także pomocą dla katolików świeckich, interesujących się naukami społecznymi i przemianami społeczno-kulturowymi, pod tym kątem szukających właściwego kształtu życia społeczności chrześcijańskiej w Polsce, jej uczestniczenia w dokonywujących się przemianach społecznych i kulturowych.

Książka Laloux jest podręcznikiem. Skondensowanym. Może więc spełniać taką tylko funkcję — jako narzędzie, jako zwięzłe, całościowe opracowanie, dające czytelnikowi naukowy fundament niezbędny dla dokonywania dalszych analiz. Fundament konieczny dla pogłębionej intelektualnie refleksji nad kształtującym się typem religijności właściwym cywilizacji industrialnej i póst-industrialnej.

Ks. Andrzej Koprowski SJ, Warszawa

Ks. Eugeniusz WERON SAC, *Świeccy w Kościele. Dekret soborowy o apostołstwie świeckich „Apostolicam actuositatem”.* Wprowadzenie tekst — komentarz — uzupełnienia, Paris 1970, Éditions du Dialogue, s. 172.

Sobór Watykański II stwierdził nagłą potrzebę apostołstwa świeckich. Równocześnie jesteśmy świadkami, jak ludzie świeccy coraz bardziej czują się współodpowiedzialni za losy Kościoła. Sobór odczytał to jako znak widocznego działania Ducha Świętego. Ostatni sobór jest pierwszym, który zajął się świeckimi jako podmiotem apostołskiej działalności i poświęcił temu zagadnieniu osobny dokument. Prócz tego w innych dokumentach tegoż soboru sporo miejsca poświęcone jest świeckim oraz ich funkcji w Kościele. Stąd opracowanie ks. Weron a tego właśnie dekretu w formie przystępnej dla każdego, z podaniem bibliografii tego zagadnienia, przyszło w samą porę.

Książka zawiera tekst *Dekretu o apostołstwie świeckich*, poprzedzony wprowadzeniem i opatrzone obszernym komentarzem. Całość zamykają uzupełniające teksty z innych dokumentów soborowych dotyczące świeckich.

We wprowadzeniu autor zaznajamia czytelnika z historią dekretu, w której wyodrębnił dwa okresy: przygotowawczy i soborowy. Ks. Weron zwraca uwagę na rzeczywiste włączenie się świeckich w apostołstwo Kościoła, szczególnie intensywne w ostatnim stuleciu, co stało się główną przyczyną zainteresowania się nimi w auli soborowej.

Bezwzględna konieczność uczestnictwa laikatu w apostołskiej i zbawczej misji Kościoła jest zdaniem autora przewodnią i najbardziej podstawową myślą dekretu. Nie można rozłączyć powołania do chrześcijaństwa od powołania do apostołstwa. Ten porządek obiektywny znalazł swoje odzwierciedlenie w nauczaniu soborowym. *Dekretu o apostołstwie świeckich* nie można rozumieć w oderwaniu od pozostałych dokumentów, a zwłaszcza obu konstytucji